”KÄPYMETSÄN KANSAN ARVOKASTA ARKEA”

PERHEPÄIVÄHOIDON
VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA 1.5. 2007

PERHEPÄIVÄHOIDON VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Sisällysluettelo:

1.Johdanto/ *Käpymetsän kansa*

2. Lapselle ominainen tapa toimia

3. Turvallisuus

4. Kielen kehitys perhepäivähoidossa

5. Esteettisyys perhepäivähoidossa

6. Kasvatuskumppanuus perhepäivähoidossa
   6.1. Vanhempien ja hoitajien yhteistyö
   6.2. Muut yhteistyökumppanit

7. Matemaattisuus ja luonnonilmiöt perhepäivähoidossa

8. Historiallisuus ja yhteiskunnallisuus perhepäivähoidossa

9. Eettisyys ja uskonnollisuus perhepäivähoidossa

10. Hoitopäivän kulku
    Perhepäivähoitoon tulo
    Aamupala
    Leikkiä, touhua ja toimintaa
    Ulkoilua
    Lounas
    Hiljainen hetki
    Välipala
    Leikkiä, touhua ja toimintaa
    Ulkoilua
    Kotiin lähtö/Päivällinen

11. Arviointi ja reflektointi

Kuvitus: Perhepäivähoitaja Riitta Teirikko

1.Johdanto /*Käpymetsän kansa*

”Kempeleen kunnassa elelee oma Käpymetsän kansa, joka nauttii tavallisesta arjesta iloineen ja huolineen. Käpymetsän kansa ihmettelee vuodenaikojen vaihteluita ja iloitsee syksyn värien yltäkylläisyydestä, lumisista leikeistä, kevään puhkeamisesta ja kesän lämpöisestä hiekasta. Käpymetsän kodeista hehkuu lämmin ilmapiiri ja kiireetön läsnäolo. Käpymetsän väki on iloista ja reipasta väkeä. He leikkivät paljon ja pitävät toisistaan hyvää huolta. He oppivat uusia asioita koko ajan. Leikin välissä nautitaan hyvää kotiruokaa ja levähdetään.”

Kempeleen kunnan kaikkea päivähoitoa ohjaa yhteinen virallinen asiakirja Päivähoidon Varhaiskasvatussuunnitelma. Sen työstämisessä on ollut mukana koko päivähoidon henkilöstö. Kunnan Varhaiskasvatussuunnitelmassa näkyy päivähoidon toiminta-ajatus ja arvopohja, jolle päivähoito Kempeleessä rakentuu.

Perhepäivähoidon oman Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on olla konkreettinen työväline perhepäivähoidon toiminnan kehittämiseksi ja sitä kautta lasten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Sitä ovat työstäneet perhepäivähoitajat ja arviointivaiheessa on ollut mukana joukko vanhempia.

2. Turvallisuus

Perhepäiväkodin ulko- ja sisätilat ovat turvalliset. Perhepäiväkodin tilat ovat sellaiset, että lapset pystyvät turvallisesti liikkumaan ja leikkimään sekä keskittymään myös hiljaiseen työskentelyyn. Hoitajan ja lapsen välinen lämmin luottamuksellinen vuorovaikutussuhde ja hoitopaikan myönteinen ilmapiiri luo turvallisuutta. Perhepäivähoitajalla on vastuu turvallisuudesta.

3. Lapselle ominainen tapa toimia.

”Käpymetsän väki ihmettelee ja tutkii, leikkii ja hutkii.
Käpymetsän väellä on vauhtivarpaat, joilla he kävelevät ja juoksevat, hyppäävät ja loikkaavat. Käpymetsän kansa rakastaa värejä. He maalaavat ja piirtävät, laulavat ja ilmaisevat eri värein. Käpymetsän väki juttelee ja pohtii minkä ehtii.”

Lapsella on luontaisesti kova halu tutkia ja ihmetellä kaikkea näkemäänsä ja kokemaansa. Lapsi toimii juuri hänelle ominaisella tavalla ja oppii ympäristöstään leikin, liikkumisen, taiteen ja tutkimisen kautta. Hoitaja kykenee tarjoamaan lapselle normaaliin arkeen paljon asioita. Varhaiskasvatusympäristö perhepäivähoidossa on hoitajan oma koti, lasten koti tai ryhmäperhepäiväkoti.

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Perhepäivähoidossa fyysinen ympäristö on koti. Sisä- ja ulkotilojen tulee olla tarkoituksenmukaiset;

- leikkitilaa riittävästi
- tilat ovat siistit
- wc ja hygieniatilat asianmukaiset
- turvallisuus huomioitu sekä sisällä että ulkona
- valaistus ja ilmanvaihto riittävä
- riittävästi asianmukaisia ja ehjiä leikki- ja toimintavälineitä

Lapsilähtöinen ympäristö on rakennettu niin, että leikki- ja toimintavälineet ovat aina lasten saatavilla. Lapsella on perhepäivähoitokodissa aikaa leikkiä ja välineitä leikkiin. Perhepäivähoitaja rikastuttaa lasten leikkiä osallistumalla leikkiin ja järjestämällä lapsille esteettisiä kokemuksia esim. sadut, kirjat, teatteriesitykset, pöytä- ja nukketeatteriesitykset, runot lorut.

Perhepäivähoitajalla on neljä lasta hoidossa, joskus lisäksi varalapsia. Lapsi toimii pienryhmässä ja oppii siten sosiaalisia taitoja; toisen huomioimista, leikkiä toisten kanssa, vuoron odottamista, yhdessä keskustellen uusia asioita. Alueen hoitajat muodostavat tiimiin. Hoitajat ulkoilevat puistoissa yhdessä ja näin lapsia on isompi ryhmä. Tällöin voidaan leikkiä sääntöleikkejä isommalla porukalla. Perhepäivähoitaja luo ryhmäänsä iloisen, myönteisen ja kannustavan ilmapiirin. Se tukee lapsen myönteistä minäkuvaa. Perhepäivähoidossa hoitajilla on työvälineenä lapsen oma Kasvun kansio. Kasvun kansioon kerätään lapsen töitä, ajatuksia ja kuvia.

4. Kielen kehitys perhepäivähoidossa

” Käpymetsässä, satujen sammalpeitteissä,
tuhansien sanojen satusopissa,
käpyjen koloissa, joka suomussa.
pienessä somassa kolossaan.
Pehmeyttä, vehreyttä, tarinoiden runsautta
Sanojen rikkautta ja leikittelyä.”

Kieli kehittyy lapselle vuorovaikutuksessa muiden aikuisten ja lasten kanssa. Perhepäivähoidossa on tärkeää, että aikuinen on tuttu ja turvallinen. Tällöin lapsen ja aikuisen välille syntyy luottamuksellinen kiintymyssuhde. Hoitaja sanallistaa arkea, puhuu tavallista selittävää puhetta.

Hoitaja on kiinnostunut aidosti lapsesta ja kuuntelee mitä lapsella on sanottavaa. Aikuisen aito läsnäolo ja kiireettömyys on tärkeää kielen kehityksen kannalta. Muita tärkeitä asioita vuorovaikutuksessa ovat ilmeikkyys, katsekontakti, kehonkieli ja myönteisyys. Perhepäivähoitaja loruttelee, riimittelee, leikkii, lukee, laulaa, saduttaa ja pelailee lasten kanssa.

Jos lapsi tarvitsee tukea kielenkehitykseensä, yhteistyökumppaneiksi vanhempien lisäksi otetaan ohjaaja ja kiertäväerityislastentarhanopettaja (kelto). Puheterapeutin palveluja mietitään neuvolan kanssa yhteistyössä, esim. Viisikko.

Mistä kieli lähtee muodostumaan?
0-2-vuotiaat

* ääntelee, jokeltelee, itkee, nauraa
* matkii, nimeää, toistaa
* tunnistaa esineitä ja asioita
* muodostaa pieniä lauseita

LORUT
JUTUSTELU
LAULUT
KATSELUKIRJAT/
KUVAKIRJAT
RINNAKKAISLEIKKI

2-4-vuotiaat

- juttelee ja käyttää kieltä leikeissä
- ymmärtää käsitteitä
  mm. tunnistaa päävärit, vertailee,
  hallitsee suuntia, tietää ikänsä
- kuuntelee, ymmärtää ja tuottaa lyhyitä
  tarinoita

KUVAKIRJAT
RIIMIT
LAULUT
SADUTTAMINEN
YHTEISLEIKKI

4-6-vuotiaat

- ilmaisee itseään ymmärrettävästi
- ymmärtää toisia
- osaa taivuttaa sanoja oikein
- pystyy päättelemään syy-seuraus-
  suhteita
- kielen merkitys leikeissä lisääntyy
- kiinnostus kirjaimiin ja kirjoitettuun kieleen lisääntyy

SADUT
TARINAT
KIELEN TIETOISUU-
DEN LEIKIT
ROOLILEIKIT

5. Esteettisyys perhepäivähoidossa

”Käpymetsän kansa laskeutuu joulun rauhaan viettämällä Joulujuhlaa. Käpyhattuiset lapset ja aikuiset herkuttelevat ja leikkivät ja kuuntelevat tarinaa. Yhtäkkiä tarinan metsän kuningatar Leelia ilmestyy ilmielävänä lukemaan käpykansalle Joulurauhan julistuksen; ” Minä kuningatar Leelia, kaikkien Metsien Kuningatar sekä Tonttujen, Keijujen ja Käpykansan suojelija kuin myöskin Kaiken maanpäällisen hyvän, lämmön, hellyyden ja huolenpidon turvaaja, tuhannen käpyvuoden takaa…Tulen julistamaan tästä päivästä lähtien, joka käpyvuosi, jossain Käpykansan piirissä- Joulunajan alkaneeksi ja Tonttujen työrauhan turvatuksi. Nauttikaa käpylapset ja aikuiset yhteisistä hetkistä ja rakkaudesta ja lämmöstä ympärillänne. Niin kuin teidän kuuluu nyt ja aina; Hymyilkää harmeille ja naurakaa paljon, myös itsellenne. Ravitkaa itsenne Tonttujen tapan taianomaisella Riisipuurolla, niin mitkään pahat peikot eivätkä turjakkeet teitä Joulunaikaan häiritse!!! Joulupöydästä muistakaa jättää pala kinkkua pöydälle yöksi Kiitokseksi Kotitontuille. Nyt toivotan teille Rauhallista Joulunaikaa ja Käpyisää Uutta Vuotta sekä Riemukasta Käpykansan Juhlapäivää!!!
Tavataan ensi käpyvuonna, silloin on paljon taikaa ilmassa, sillä taikavoimani perineet tyttäreni Aurinko, Kuu ja Tähti tahtoisivat tavata teidät, Ikioman korvaamattoman Käpykansani!!!
Kunnioittavasti, teidän uurastusta, ahkeruutta ja sitkeyttä syvästi ihaillen; Leelia”

Lapsen mielikuvitus ja luovuus saavat rakennusaineita kaikesta siitä, mitä lapsi näkee ja kokee. Aistimuksia, tuntemuksia ja kokemuksia lapsi saa normaaleiden arkiaskareiden lisäksi esim. satu- ja musiikkimaailmasta, loruista ja runoista, askarteluista, taiteesta, roolileikeistä ja luonnossa liikkumisesta. Perhepäivähoidossa lapsella on tilaisuus tutustua luontoon ja lähiympäristöön turvallisesti. Lähiympäristössä liikkuminen, ympäristön tutkiminen, pohtiminen ja huomion kiinnittäminen rakennuksiin, luontoon sekä historialliseen ympäristöön, opettaa lasta vaalimaan omaan ympäristöä, huomaamaan sen kauneuden ja arvostamaan sitä.

Perhepäivähoidossa lapsella on mahdollisuus kokea kodinomaista normaalia arkea pienessä ryhmässä. Ympäristön esteettisyys on jo sinänsä taiteellinen kokemus. Hoitajan aktiivisuus, innostus ja asenne kaikessa toiminnassa tulee olla lapsen luontaista aktiivisuutta tukevaa ja kannustavaa. Esteettisyys näkyy kaikessa toiminnassa. Pulla- ja lättytaikinat, kevätkylvöt ja sadunkorjuut tuovat iloa ja onnistumisen kokemuksia.

Kotiaskareet kiinnostavat lasta, koska ne ovat oikeaa ja tärkeää työtä ja niitä aikuinen tekee paljon. Lapsi voi auttaa perunan kuorimisessa, pöydän kattamisessa, tiskikoneen täytössä, pöydän pyyhinnässä ja murusten lakaisemisessa.

Ympäristöön tutustumista, elämyksiä ja kokemuksia ovat myös kauppareissut, postissa asiointi, kirjastossa käynnit, retket syysmarkkinoille ym. pienet retket.
Perhepäivähoitajat järjestävät tapahtumia omissa kodeissaan ja yhteisiä tapahtumia toisten hoitajien kanssa (tiimit, jotka toimivat alueittain).Tällaisia tapahtumia ovat vapun naamiaisjuhlat, lasten synttärijuhlat, talvi- ja kesäolympialaiset ja taidenäyttelyt. Keväisin tehdään alueen hoitajien ja lasten yhteinen kevätretki linja-autolla. Kaikki erilaiset kokemukset ja elämykset rikastuttavat lapsen leikkiä, antavat leikkiin aiheita.

Perhepäivähoitajat ja lapset osallistuvat Kempeleen kunnan päivähoidon järjestämiin taide-elämyksiin, joita ovat taikuriesitykset, teatteriesitykset ja konsertit.

Perhepäivähoitaja valitsee lapsille sellaisia pelejä, jotka tukevat lapsen kehitystä. Pelien tulee olla esteettisiä, jotta ne kiinnostavat lapsia. Hoitaja tekevät paljon itse pelejä. He tietävät, että lasten suosikkeja ovat pelit, jossa on kauniita nappuloita ja pieniä yksityiskohtia.

Lelujen tulisi olla turvallisia, ehjiä ja lapsen kehitystä tukevia. Lelujen tulee jättää tilaa lapsen mielikuvitukselle. Lelujen tulee olla monenlaisiin leikkeihin sopivia (esim. rakennuspalikat, legot, kivet, kävyt, puukepit, kortit, liput, laput….). Lapsi itse ”näkee” leikin ja leikki on helposti muunneltavissa. Lapset rikastavat toistensa mielikuvitusta ja leikki voi kestää useita päiviäkin. Lapselle tulee tarjota monipuoliset mahdollisuudet taiteen kokemiseen ja luomiseen. Se tukee lapsen kokonaisvaltaista ja tasapainoista kehitystä.

6. Kasvatuskumppanuus perhepäivähoidossa

6.1. Vanhempien ja hoitajien yhteistyö

Hoitajan ja perheen välinen yhteinen vuoropuhelu on tärkeää päivittäisissä kohtaamisissa. Lapsi on hyvä ottaa mukaan keskusteluun. Samalla kuullaan lapsen ajatuksia päivästä. Lapsi saa olla konkreettisesti osallinen hänen omissa asioissaan. Laajemmin lapsesta ja hänen kasvusta ja kehityksestä keskustellaan erikseen sovituissa Hoito- ja kasvatuskeskusteluissa, joissa laaditaan lapselle oma hoito- ja kasvatussuunnitelma. Keskustelussa on mukana hoitaja ja vanhemmat sekä joskus perhepäivähoidonohjaaja.

Hoidon alkaessa perheen on hyvä käydä tutustumassa perhepäivähoitopaikkaan. Sillä helpotetaan lapsen hoidon alkua. Hoidon alussa hoitaja ja vanhemmat tekevät hoitosopimuksen. Siinä näkyvät yhteystiedot, erikoisruokavalio ym. huomioitavat asiat.

Päivittäisissä keskusteluissa on tärkeää arkiset asiat lapsen päivän kulusta. Hoitajan on tärkeää puhua lapsesta myönteisesti. Vanhemman ja hoitajan luottamuksellinen ja avoin vuoropuhelu koituu aina lapsen parhaaksi. Lapsen kehityksen ja kasvun tuen tarve on myös keskusteltava vanhempien kanssa.

6.2. Muut yhteistyökumppanit

Perhepäivähoito tekee yhteistyötä neuvolan kanssa Viisikko-arviointimenetelmän merkeissä Sen tavoitteena on lapsen yksilöllisten tarpeiden entistä parempi huomioiminen kotona, päivähoidossa ja neuvolassa.

Perhepäivähoitajat tekevät Viisikko-osion yhdessä perhepäivähoidonohjaajan kanssa. Tehdystä osiosta annetaan palaute vanhemmille. Mikäli on herännyt huoli lapsen kasvusta ja kehityksestä, erityislastentarhanopettaja on mukana lapsen havainnoinnissa ja palautekeskustelussa. Vanhempien luvalla kaavakkeet lähetetään neuvolaan lapsen omalle terveydenhoitajalle. Viisikko-osiosta otetaan kopiot vanhemmille ja perhepäivähoidonohjaajalle.
Viisikko perhepäivähoidossa:

- kehityksen eri osa-alueiden havainnointi
- havainnointilomake 5-vuotiaasta
- toiminta ryhmässä ja tunteiden ilmaisu
- kertomuksen muistaminen

7. Matemaattisuus ja luonnonilmiöt perhepäivähoidossa

Matemaattisuus on perhepäivähoidossa on asioiden ja esineiden lajittelua, luokittelua, vertaamista, päättelemistä ja laskemista.

Perhepäivähoitaja harjoittelee lasten kanssa lajittelua ja luokittelua esim. järjestäessä leluja paikoilleen; legot omaan laatikkoon, autot omaan laatikkoon, kirjat hyllyyn. Luokittelu voi edetä vieläkin pidemmälle; kulkuneuvoja ovat autot, junat, lentokoneet.

Leluja ja muita esineitä verrataan toisiinsa. Ovatko ne samanlaisia vai erilaisia? Onko niitä vähän tai paljon? Mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia on? Perhepäivähoitaja huomaa ja harjoittelee lasten kanssa erilaisia muotoja; kolmio, neliö, ympyrä, suorakaide.

Arjen perushoitotilanteista löytyy paljon matematiikkaa. Keittiöaskareissa esim. leivottaessa voidaan laskea ja mitata (1dl sokeria, 1 litra maitoa, 2 kananmunaa). Pukemistilanteissa voidaan esim. laskea sukkia, nappeja ym. ja verrata kenellä on pienin kenkä ja suurin kenkä. Perhepäivähoitaja havainnoi lasten kanssa säätä, vuorokauden aikaa, vuoden aikaa. Hoitaja ja lapset retkeilevät metsässä. He tutkivat eläimiä, lunta, hiekkaa ja vettä. Tuntoaistiin tutustutaan kokeilemalla miltä tuntuu pumpuli, kivi, hiekka ym. Makuaistiin tutustutaan pohtimalla miltä ruoka maistuu ja hajuaistiin haistamalla ruuan tuoksuja. Kuuntelemalla erilaisia ääniä tutustutaan kuuloaistiin.

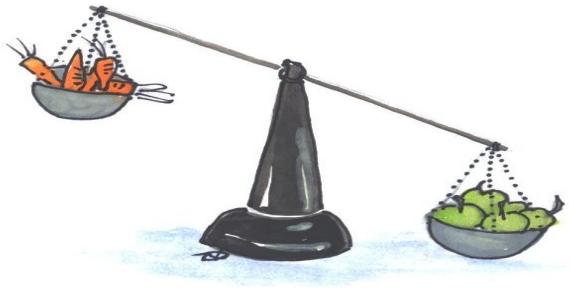

8. Historiallisuus ja yhteiskunnallisuus perhepäivähoidossa

Lapsi kokee perhepäivähoidossa kuuluvansa johonkin, perhepäivähoitoryhmän ”porukkaan”. Lapsi jäsentää omaa paikkaansa yhteiskunnassa tutustumalla menneeseen aikaan ja nykyisyyteen. Hoitaja tutustuu lähiseudun vanhoihin rakennuksiin esim. kotiseutumuseo, vanha pappila. Hoitaja voi myös jutella lasten kanssa vanhoista asioista ja tutkia vanhoja esineitä. Lapsi voi tuoda kotoa valokuvia ja niitä katsellaan perhepäivähoidossa tai niistä tehdään näyttely.

Perhepäivähoidossa leikitään perinneleikkejä, tarinoidaan ja lorutaan. Hoitaja valmistaa tavallista, perinteistä arkiruokaa. Juhlapäivien(joulu, pääsiäinen, juhannus, vappu, itsenäisyyspäivä ym.) traditiot tuovat perinteitä nykypäivään esim. päivähoidon joulu- ja pääsiäiskirkko, joulujuhla.

Perhepäivähoitaja kannustaa lapsia aloitteellisuuteen omien mielipiteidensä ilmaisemisessa, jolloin heistä kasvaa aktiivisia yhteiskunnan jäseniä.

Suvaitsevuus on tärkeää perhepäivähoidossa. Kaikkiin ihmisiin suhtaudutaan kunnioittavasti. Hoitajalle kaikki lapset ovat samanarvoisia. Hoitajan oma asenne heijastuu myös hoitoryhmän lapsiin.

9. Eettisyys ja uskonnollisuus perhepäivähoidossa

Lapsi on arvokas ja korvaamaton omana itsenään. Hoitajan tulee kehua lasta mahdollisimman paljon. Hoitaja pohtii arkisissa tilanteissa lasten kanssa oikeaa ja väärää esim. pahoittaessa toisen mielen anteeksi pyytäminen. Lasta kasvatetaan huomiomaan ja arvostamaan muita ihmisiä.
Perhepäivähoidossa huomioidaan juhlat esim. joulu ja pääsiäinen. Seurakunta järjestää perhepäivähoitolapsille joulu- ja pääsiäiskirkon. Jokaisen perheen omaa uskonnollista vakaumusta kunnioitetaan.

10. Arkipäivän kulku

Perhepäivähoitoon tulo
Aamupala
Leikkiä, touhua ja toimintaa

Ulkoilua
Lounas
Hiljainen hetki/lepo
Välipala
Leikkiä, touhua ja toimintaa
Ulkoilua
Kotiin lähtö/päivällinen

Lapsen tullessa perhepäivähoitoon on tärkeää, että hoitaja vastaanottaa lapsen niin, että tämä kokee itsensä tervetulleeksi. Aamupala tarjoillaan leppoisassa ilmapiirissä. Aamupalan jälkeen lapsilla on aikaa. omaehtoiselle leikille, toiminnalle tai ohjatulle toiminnalle. Ennen lounasta ulkoillaan. Perhepäivähoitajilla on käytössä Perhepäivähoidon ruokalista , joka antaa vinkkejä monipuoliseen kotiruokaan. Lapsia ohjataan erilaisten ruokien maistamiseen ja huomiota kiinnitetään hyviin ruokatapoihin. Lounaan jälkeen on levon aika. Levon tarve on lapsilla yksilöllistä ja levon tarpeesta sovitaan vanhempien kanssa. Jokainen lapsi tarvitsee hiljaisen rauhoittumishetken päivähoitopäivään. Välipala on iltapäivällä ja sen jälkeen on aikaa leikkiä ja touhuta ennen kuin vanhemmat hakevat lapsensa kotiin yleensä ulkoa.

Vuorohoidossa tai epäsäännöllisissä hoitoajoissa päivärytmi voi olla hieman toisenlainen. Säännöllinen päivärytmi luo turvallisuutta ja edistää hyviä elämäntapoja.

11. Arviointi ja reflektointi

Arviointi on parhaillaan vuorovaikutteinen tapahtuma, jossa oppivat sekä arvioija että arvioinnin kohde. Arvioinnin perimmäinen tarkoitus tulee olla sitä seuraava toiminnan kehittäminen.
Vanhemmat ja lapset antavat palautetta Tak-(tutki, arvioi, kehitä)-kyselyjen avulla. Vanhemmat antavat myös palautetta päivittäisissä lasten haku- ja tuontitilanteissa.

Perhepäivähoitajat arvioivat lasten kasvua ja kehitystä käymällä vanhempien kanssa (joskus myös perhepäivähoidonohjaaja mukana) Varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelun. Se on pohjana perhepäivähoitoryhmän toiminnan suunnittelulle.

Tiimitoiminta tuo hoitajalle työkavereita, joiden kanssa voi jakaa arkea ja arvioida myös omaa toimintaa. Hoitaja tarvitsee yhteistyö –ja tiimitaitoja

toimiakseen tiimin jäsenenä. Tärkeitä tiimitaitoja ovat vuorovaikutustaidot (keskustelu- ja kuuntelutaidot), toisen kunnioittaminen, sitoutuneisuus ja joustavuus.

Perhepäivähoitaja käy lähimmän esimiehen, perhepäivähoidonohjaajan kanssa vuosittain kehityskeskustelun. Perhepäivähoidonohjaaja käy kotikäynnillä hoitajan luona vähintään kerran kaudessa.
Hän havainnoi lapsia ja hoitajaa. Perhepäivähoitaja ja perhepäivähoidonohjaaja keskustelevat puhelimessa ryhmän toimintaan liittyvistä asioista.

Perhepäivähoitajan itsearviointi on tärkeää. Hän arvioi omaa toimintaa myös vertaisryhmän, tiimin, kanssa. Arvioinnin apuvälineenä voi käyttää havainnointia, dokumentointia ja päiväkirjaa.

12. Liitteet

- ruokalista
- viisikko-arviointilomake
- lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma
- hoitosopimuslomake